

INFLATSIYANI BOSHQARISH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH VA INVESTITSIYAVIY MUHITNI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI

Axmatova Mohigul Ergash qizi¹, Niyozov Asad Qosimovich²

¹Buxoro davlat universiteti Turizm va Mehmonxona xo'jaligi kafedrasida dotsenti (PhD)

²Buxoro xalqaro universiteti magistranti

E-mail: m.e.axmatova@buxdu.uz

KEYWORDS

inflyatsiya, inflyatsion
targetlash, pul-kredit
siyosati, fiskal siyosat,
monetar instrumentlar, narx
barqarorligi, talab
inflyatsiyasi, taklif
inflyatsiyasi, inflyatsion
kutilmalar

ABSTRACT

Maqolada inflyatsiyani boshqarish usullarini takomillashtirish va investitsiyaviy muhitni rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlari keng yoritilgan. Avvalo, inflyatsiya jarayonlarining shakllanishiga ta'sir etuvchi asosiy omillar, xususan talab va taklif inflyatsiyasi hamda inflyatsion kutilmalar mexanizmlarining iqtisodiyotni boshqarishdagi o'rni tahlil qilindi. Tadqiqotda pul-kredit va fiskal siyosatning inflyatsiyani jilovlashdagi roli, monetar instrumentlarni optimallashtirish, byudjet intizomini mustahkamlash, soliq tizimini soddalashtirish kabi yo'nalishlar asosiy e'tiborda bo'ldi. Shuningdek, narx barqarorligini ta'minlashda raqobat muhitini rivojlantirish, bozordagi monopollashuv darajasini pasaytirish va iqtisodiyotning taklif qismini mustahkamlashning ahamiyati ko'rsatib o'tildi.

Jahon iqtisodiyotining globallashuvi sharoitida makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, inflyatsiya jarayonlarini nazorat qilish hamda investitsiyaviy muhitni rivojlantirish davlatlarning eng ustuvor vazifalaridan biri bo'lib qolmoqda. Inflyatsiya darajasining past va barqaror bo'lishi iqtisodiyotning investitsiyalarni jalb qilish qobiliyatini oshiradi, investorlar ishonchini mustahkamlaydi va iqtisodiy o'sish uchun zarur bo'lgan prognozlash imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu bois inflyatsiyani boshqarishning takomillashgan mexanizmlarini yaratish va investitsiyaviy muhitni yanada jozibador qilish masalalari iqtisodiy siyosatning markazida turadi.

Inflyatsiyani boshqarish usullarini takomillashtirish va investitsiyaviy muhitni rivojlantirish bugungi globallashgan iqtisodiy sharoitda davlatlarning eng ustuvor maqsadlaridan biri hisoblanadi. Inflyatsiya darajasining past va barqaror bo'lishi iqtisodiyotning investitsiyalarni jalb qilish qobiliyatiga bevosita ta'sir etadi, investorlar ishonchini mustahkamlaydi hamda uzoq muddatli o'sish uchun muhim prognozlash imkoniyatlarini yaratadi. Shu boisdan inflyatsion jarayonlarni chuqur tahlil qilish, ularni keltirib chiqaruvchi omillarni aniqlash va samarali

boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish investitsion muhitni yaxshilash bilan chambarchas bog'liq bo'lgan asosiy iqtisodiy vazifalardan biridir.

Inflyatsiya, avvalo, iqtisodiyotda narxlar umumiy darajasining o'sishi natijasida pulning haqiqiy qiymati pasayishi jarayonini anglatadi. Uning shakllanishi talab va taklif omillari vari, ishlab chiqarish xarajatlari, pul-kredit siyosati hamda global iqtisodiy o'zgarishlarga bog'liq. Talab inflyatsiyasi iqtisodiyotda ortiqcha likvidlikning yuzaga kelishi, aholining daromadlarining keskin o'sishi yoki davlat xarajatlarning haddan tashqari ko'payishi natijasida yuzaga keladi. Taklif inflyatsiyasi esa ishlab chiqarish xarajatlarning oshishi, transport va logistika tizimlaridagi muammolar, energiya resurslari narxining ko'tarilishi kabi omillar bilan belgilanadi. Bunga qo'shimcha ravishda, kutilmalar inflyatsiyasi deb ataluvchi holat mavjud bo'lib, u aholining kelajakdagi narxlar o'sishi bo'yicha taxminlari bilan bog'liq. Bu jarayon bozordagi qarorlar, investitsiya xatti-harakatlari va korxonalar narx belgilash siyosatiga kuchli ta'sir ko'rsatadi.

Inflyatsiya — bu narxlar umumiy darajasining o'sishi natijasida pulning real qiymati pasayishi jarayonidir. Uning shakllanishiga talab va taklif omillari, ishlab chiqarish xarajatlarining o'zgarishi, pul-kredit siyosatining holati hamda global iqtisodiy ta'sirlar sabab bo'ladi.

Talabning taklifdan ortib ketishi iqtisodiyotda ortiqcha likvidlikning paydo bo'lishiga olib keladi. Hukumat xarajatlarining ortishi, iste'mol kreditlarining kengayishi va aholining daromadlaridagi tez o'sish talab inflyatsiyasini kuchaytiruvchi omillardir.

Ishlab chiqarish xarajatlarining oshishi, energiya resurslari narxining ko'tarilishi, logistika zanjirlarining buzilishi narxlarning umumiy o'sishiga sabab bo'ladi. Bu turdagi inflyatsiya iqtisodiyotning tarkibiy nomutanosibliklari bilan chambarchas bog'liq.

Aholi va tadbirkorlik subyektlarining kelajakdagi narxlar bo'yicha kutilmalari inflyatsion jarayonlarni tezlashtirishi yoki sekinlashtirishi mumkin. Yuksak inflyatsion kutilmalar bozorlarda spekulativ faollikni kuchaytiradi.

Zamonaviy makroiqtisodiy siyosatda inflyatsiyani to'g'ri boshqarish ko'p vektorli yondashuvni talab qiladi. Quyida eng muhim yo'nalishlar keltiriladi.

Inflyatsion targetlash siyosatini takomillashtirish

- Markaziy bankning mustaqilligini kuchaytirish.
- Qaror qabul qilishda oldindan prognozlash va model asosidagi yondashuvlarni keng joriy etish.
- Pul massasi o'sishiga qat'iy chegaralar belgilash.

Monetar vositalarning samaradorligini oshirish

- qayta moliyalashtirish stavkasini bozor sharoitidan kelib chiqib shakllantirish;
- ochiq bozor amaliyotlarini kengaytirish;
- banklararo likvidlikni boshqarish mexanizmlarini rivojlantirish.

Byudjet intizomini mustahkamlash

- Davlat xarajatlari samaradorligini oshirish;
- qarz siyosatini optimallashtirish;
- byudjet taqchilligini maqbul chegaralarda ushlab turish.

Soliq siyosatini takomillashtirish

- Soliq yuki va soliq tizimi soddaligini oshirish;
- yashirin iqtisodiyot ulushini kamaytirish.

Narx monitoringi va raqobatni rivojlantirish

- Monopoliyalarning bozordagi ulushini pasaytirish;
- Huquqbuzarliklarning oldini olish bo'yicha raqobat organlari faoliyatini takomillashtirish;
- Elektron monitoring tizimlari orqali narx dinamikasini real vaqt rejimida kuzatish.

Inflyatsiyani kamaytirishning eng barqaror yo'li — bu ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, logistika infratuzilmasini yaxshilash va mahalliy ishlab chiqaruvchilarning raqobatbardoshligini kuchaytirishdir. Bunda:

- energiya samaradorligini oshirish,
- import o'rni bosuvchi texnologiyalarni joriy etish,
- ishlab chiqarish zanjirlarini diversifikatsiya qilish muhim ahamiyatga ega.

Barqaror investitsiya muhiti — iqtisodiyotning uzoq muddatli o'sishi va makroiqtisodiy barqarorlikning asosiy omilidir.

Inflyatsiyani boshqarishning zamonaviy mexanizmlari ko'p yo'nalishli bo'lib, ular orasida pul-kredit siyosati asosiy rolni o'ynaydi. Markaziy bank tomonidan inflyatsion targetlash rejimining to'liq joriy etilishi, pul massasini qat'iy nazorat qilish, qayta moliyalashtirish stavkasini bozor sharoitidan kelib chiqqan holda belgilash hamda ochiq bozor operatsiyalari orqali likvidlikni tartibga solish inflyatsiya darajasini pasaytirishga yordam beradi. Pul-kredit siyosati bilan bir qatorda fiskal siyosatning ham inflyatsiyani jilovlashdagi o'rni beqiyosdir. Byudjet intizomini mustahkamlash, davlat xarajatlarining samaradorligini oshirish, soliq siyosatini soddalashtirish va soliq yukini maqbullashtirish inflyatsion bosimni kamaytirishga xizmat qiladi.

Narxlarning keskin o'zgarishiga ta'sir etuvchi bozor nomutanosibliklarini kamaytirish ham muhim omildir. Buning uchun monopoliyalarning bozordagi ulushini qisqartirish, adolatli raqobat muhitini yaratish, narxlarning real vaqt rejimida monitoringini yo'lga qo'yish samarali natijalar beradi. Inflyatsiyaning barqaror past darajada bo'lishi iqtisodiyotning taklif qismiga, ya'ni ishlab chiqarish salohiyati va logistika tizimlarining samaradorligiga ham bog'liq. Ishlab chiqarishga innovatsion texnologiyalarni joriy etish, energiya samaradorligini oshirish, import o'rnini bosuvchi mahsulotlar ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash orqali narxlar barqarorligini ta'minlash mumkin.

Inflyatsiyani barqaror boshqarish investitsiyaviy muhitning rivojlanishi uchun mustahkam zamin yaratadi. Barqaror narxlar investorlarga uzoq muddatli rejalashtirish imkoniyatini kengaytiradi, risklarni kamaytiradi va mamlakatning investitsion jozibadorligini oshiradi. Shu sababdan investitsiyaviy muhitni yaxshilash bo'yicha islohotlar ham inflyatsiya bilan kurashning ajralmas qismi hisoblanadi. Investorlarga oid qonunchilikning barqarorligi, mulk huquqining himoya qilinishi, sud tizimi mustaqilligi, korrupsiyaga qarshi samarali mexanizmlarning mavjudligi investitsion jarayonlarning faollashuviga katta ta'sir qiladi. Shuningdek, kapital bozorlarini rivojlantirish, banklar va moliya institutlarining raqobatbardoshligini oshirish, ventur fondlar va xususiy investitsiya muassasalarini qo'llab-quvvatlash iqtisodiyotga qo'shimcha kapital oqimini ta'minlaydi.

Investitsion infratuzilmani rivojlantirish, erkin iqtisodiy zonalar, texnoparklar, innovatsion klasterlar tashkil etish, transport-logistika tizimini modernizatsiya qilish va raqamli xizmatlarni kengaytirish chet el va mahalliy investorlar uchun qulay sharoit yaratadi. Soliq imtiyozlari va preferensiyalarni aniq maqsadlarga yo'naltirish, xalqaro reyting agentliklari bilan samarali hamkorlikni kuchaytirish, mamlakatning investitsion imijini mustahkamlash ham investitsiyalar hajmining oshishiga ijobiy ta'sir qiladi.

Inflyatsiyani boshqarish va investitsiyaviy muhitni rivojlantirish o'zaro chambarchas bog'liq bo'lgan ikki asosiy yo'nalishdir. Past inflyatsiya

darajasi yuqori investitsiya oqimini ta'minlaydi, investitsiyalar esa ishlab chiqarishning kengayishiga, taklifning ko'payishiga va narxlarning barqarorlashtirilishiga sabab bo'ladi. Bu esa iqtisodiyotda "barqaror inflyatsiya — yuqori investitsiyalar — tez iqtisodiy o'sish" siklini shakllantiradi.

Huquqiy bazani takomillashtirish va investorlar himoyasi

- Investorlarga oid qonunchilikning barqarorligi va shaffofligi.
- Sud-huquq tizimining mustaqilligi va adolatli sud jarayonlarining kafolati.
- Korrupsiyaga qarshi kurash mexanizmlarini kuchaytirish.

Moliyaviy bozorlarni rivojlantirish

- Kapital bozorlarini kengaytirish, IPO va obligatsiyalar bozorini faollashtirish;
- Xususiy investitsiya va ventur fondlar faoliyatini qo'llab-quvvatlash;
- Banklar tizimining raqobatbardoshligini oshirish.

Investitsion infratuzilmani rivojlantirish

- Erkin iqtisodiy zonalar, texnoparklar va innovatsion klasterlarni kengaytirish;
- Logistika xizmatlari sifatini yaxshilash, transport infratuzilmasini modernizatsiya qilish;
- Raqamli iqtisodiyot asosida investorlar uchun "yagona oyna" tizimini rivojlantirish.

Chet el investitsiyalarini jalb qilish mexanizmlarini takomillashtirish

- Soliq imtiyozlari va preferensiyalarni aniq maqsadli yo'naltirish;
- Strategik tarmoqlarda xususiy sektor ishtirokini kengaytirish;
- Xalqaro reyting agentliklari bilan faol hamkorlikni kuchaytirish.

Inflyatsiya darajasining barqarorligi investorlar uchun eng muhim mezonlardan biridir. Past inflyatsiya:

- investitsiya risklarini kamaytiradi,
- uzoq muddatli moliyaviy rejalashtirish imkonini beradi,
- kapitalning real qiymatini saqlab qoladi.

Shu sababdan inflyatsiya ustidan samarali nazorat investitsion oqimlarni ko'paytiradi, bu esa o'z navbatida iqtisodiy o'sishni tezlashtiradi. Investitsiya hajmining oshishi esa taklifni kengaytirib, narxlarning yanada barqaror bo'lishiga zamin yaratadi. Natijada "barqaror inflyatsiya — yuqori investitsiyalar — tez iqtisodiy o'sish" sikli shakllanadi.

Inflatsiyani boshqarish va investitsiya muhitini yaxshilash uchun markaziy banklar monetar siyosatni takomillashtiradi (foiz stavkalar, pul massasi), hukumatlar fiskal intizom, strukturaviy islohotlar o'tkazadi, narxlarni nazorat qiladi, shu bilan birga investitsiyalar uchun qulay sharoit yaratishda soliq imtiyozlari, qonuniy himoya va byurokratiyani kamaytirish muhimdir.

Inflatsiyani boshqarish usullarini takomillashtirish yo'nalishlari:

1. Monetar siyosatning samaradorligini oshirish:

○ **Foiz stavkalarini optimallashtirish:** Markaziy banklar inflyatsiyani nazorat qilish uchun asosiy stavkani moslashtiradi, bu esa kreditlash va talabni tartibga soladi.

○ **Ochiqlik va prognozlash:** Markaziy banklar o'z qarorlarini tushuntirishi va kelajakdagi harakatlarini prognoz qilishi, bu esa bozorlarning ishonchini oshiradi.

○ **Raqamli valyutalar (CBDC):** Raqamli markaziy bank valyutalarini joriy etish pul pul oqimini nazorat qilishni yaxshilashi mumkin.

○ **Byudjet defitsitini kamaytirish:** Hukumatlar byudjet qarzini kamaytirib, inflyatsion bosimni pasaytiradi.

○ **To'g'ri yo'naltirilgan xarajatlar:** Infratuzilma va ta'limga investitsiyalar uzoq muddatli iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi, narxlarga bosimni kamaytiradi.

3. Strukturaviy islohotlar:

○ **Raqobatni kuchaytirish:** Monopoliyalarni cheklash va bozorlarning raqobatbardoshligini oshirish narxlarni tushirishga yordam beradi.

2. Fiskal siyosatni muvofiqlashtirish:

○ **Ta'minot zanjirlarini diversifikatsiya qilish:** Tashqi shoklarga (masalan, global inqirozlar) chidamlilikni oshiradi.

Investitsiyaviy muhitni rivojlantirish yo'nalishlari:

1. Qonuniy va institutsional baza takomillashtirish:

○ **Xususiy mulk huquqini himoya qilish:** Investorlar mulki daxlsizligini ta'minlash.

○ **Sud tizimining mustaqilligi:** Shartnomalar ijrosini ta'minlash.

2. Byurokrtiyani kamaytirish va qulaylik yaratish:

○ **Litsenziyalash va ruxsatnomalar berishni soddalashtirish:** Biznesni boshlash va yuritish jarayonini osonlashtirish.

○ **Elektron hukumatning joriy etilishi:** Shaffoflikni oshirish.

3. Soliq siyosatini optimallashtirish:

○ **Soliq imtiyozlari:** Investitsiyalarni jalb qilish uchun soliqlar (masalan, daromad solig'i, QQS) bo'yicha imtiyozlar.

Inflyatsiyaning ta'siri uning darajasiga va davomiyligiga bog'liq. Mo'tadil inflyatsiya iqtisodiy o'sishga yordam berishi mumkin, biroq yuqori yoki beqaror inflyatsiya turli salbiy oqibatlariga olib keladi. Aholining real daromadlari pasayishi – inflyatsiya oshgan sari pulning sotib olish qobiliyati kamayadi. Agar ish haqlari inflyatsiya darajasidan past bo'lsa, turmush darajasi pasayadi. Jamg'armalar va investitsiyalarga ta'siri – inflyatsiya darajasi yuqori bo'lsa, odamlar va kompaniyalar o'z pullarini uzoq muddatli jamg'arishdan ko'ra, tezroq sarflashga harakat qiladilar. Bu esa investitsiyalar hajmining kamayishiga olib keladi. Kredit bozori va foiz stavkalari – inflyatsiya ortganda markaziy banklar foiz stavkalarini oshiradi, bu esa kredit olishni qimmatlashtiradi va bizneslar uchun investitsiya muhitini murakkablashtiradi. Ishsizlik va iqtisodiy o'sishga ta'siri – yuqori inflyatsiya biznes xarajatlarini oshirib, ishlab chiqarish pasayishiga va natijada

ishsizlik ortishiga olib kelishi mumkin. Inflyatsiya va ishsizlik o'rtasidagi bog'liqlik Filipp egrisi orqali tasvirlanadi. Tashqi savdoga ta'siri – agar inflyatsiya mamlakat ichida yuqori bo'lsa, mahalliy mahsulotlar xorijiy mahsulotlarga nisbatan qimmatlashadi, bu esa eksport hajmining kamayishiga va savdo balansining yomonlashishiga olib kelishi mumkin.

Inflyatsiyaning nazorat qilish usullari Inflyatsiyaning boshqarish davlatning asosiy iqtisodiy vazifalaridan biridir. Turli mamlakatlar inflyatsiyaning jilovlash uchun quyidagi strategiyalardan foydalanadilar: Pul-kredit siyosati – markaziy bank foiz stavkalarini oshirish orqali iqtisodiyotdagi pul massasini kamaytiradi va inflyatsiyaning jilovlaydi. Masalan, AQSh Federal Rezerv tizimi va Yevropa Markaziy banki bu usuldan keng foydalanadi. Fiskal siyosat – hukumat soliqlarni oshirish yoki byudjet xarajatlarini kamaytirish orqali iqtisodiyotdagi ortiqcha talabni pasaytiradi. Narxlarini nazorat qilish – ba'zi mamlakatlar strategik mahsulotlar (masalan, energiya yoki oziq-ovqat) narxlarini sun'iy cheklash orqali inflyatsiyaning jilovlashga harakat qiladilar, biroq bu uzoq muddatda samarali bo'lmashligi mumkin.

Tashqi iqtisodiy choralar – milliy valyutani barqarorlashtirish va import qaramligini kamaytirish orqali narxlarning ortishini oldini olish mumkin. Mehnat bozori siyosati – ish haqlarining inflyatsiyaga mos ravishda oshirilishini ta'minlash aholining real daromadini saqlab qolish uchun muhim choradir. Inflyatsiyaning boshqarish samarali siyosat va markaziy banklarning oqilona harakatlarini talab qiladi. Mamlakatlarning iqtisodiy rivojlanishi inflyatsiyaning nazorat ostida bo'lishiga bog'liq bo'lib, noto'g'ri boshqaruv iqtisodiy inqirozlarga olib kelishi mumkin. Shu sababli, davlatlar inflyatsiya xavfini kamaytirish uchun muvozanatli monetar va fiskal siyosat yuritishlari lozim.

Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, inflyatsiyaning samarali boshqarish uchun markaziy banklarning aniq va puxta o'ylangan pul-kredit siyosati muhim ahamiyat kasb etadi. Masalan, AQSh Federal Rezerv tizimi va Yevropa Markaziy bankining tajribasi inflyatsiyaning jilovlashda foiz stavkalarini oshirish va pul massasini tartibga solish muhim vositalardan biri ekanligini tasdiqlaydi (Friedman, 1970). Bundan tashqari,

hukumatning soliq va byudjet siyosati, mehnat bozorining barqarorligi ham inflyatsiyani boshqarishda muhim rol o'ynaydi (Samuelson & Nordhaus, 2020). Inflyatsiyaning nazoratsiz o'sishi iqtisodiy inqirozlarga olib kelishi mumkinligi sababli, har bir davlat o'z sharoitiga mos tarzda inflyatsiyaga qarshi strategiyalar ishlab chiqishi lozim. O'zbekiston tajribasida ham so'nggi yillarda inflyatsiyani jilovlash bo'yicha markaziy bankning pul-kredit siyosatini takomillashtirish va narx barqarorligini ta'minlash bo'yicha muhim islohotlar olib borilmoqda.

Xulosa qilib aytganda, inflyatsiyani boshqarish usullarini takomillashtirish va investitsiyaviy muhitni rivojlantirish davlatning iqtisodiy siyosatida muhim strategik ahamiyatga ega. Pul-kredit va fiskal siyosatning uyg'unlashuvi, raqobatni rivojlantirish, ishlab chiqarish salohiyatini mustahkamlash, huquqiy muhitni isloh qilish va investorlar uchun qulay infratuzilma yaratish iqtisodiyotning barqaror o'sishini ta'minlashda asosiy omillar sifatida namoyon bo'ladi.

Inflyatsiyani boshqarishning takomillashgan usullarini joriy etish va investitsiyaviy muhitni rivojlantirish iqtisodiyotning barqaror o'sishiga xizmat qiladigan o'zaro bog'liq jarayonlardir. Pul-kredit va fiskal siyosatning uzviy muvofiqlashtirilishi, bozor infratuzilmasining rivojlanishi, raqobatning kuchayishi, huquqiy muhitning takomillashuvi hamda investitsion jarayonlarni qo'llab-quvvatlaydigan institutlarning samarali faoliyati ushbu yo'nalishlarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishini belgilaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Friedman, Milton. 1970. The Counter-Revolution in Monetary Theory. London: Institute of Economic Affairs.
2. Keynes, John Maynard. 1936. The General Theory of Employment, Interest, and Money. New York: Harcourt Brace.
3. G'aniev, A. 2021. Inflyatsiya va monetar siyosatning transformatsiyasi: O'zbekiston tajribasi. Tashkent: Iqtisodiy Tadqiqotlar Instituti.
4. Yusupov, S. 2020. O'zbekistonda inflyatsiyaning ichki va tashqi omillari. Tashkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.
5. Abdullayev, B. 2022. Davlat xarajatlari va narxlar darajasi: O'zbekiston iqtisodiyotidagi o'zgarishlar. Tashkent: Iqtisodiyotni Rivojlantirish Markazi.
6. Friedman, Milton. 1970. The Counter-Revolution in Monetary Theory. London: Institute of Economic Affairs.
7. Lucas, Robert E., Jr. 1972. "Expectations and the Neutrality of Money." Journal of Economic Theory 4 (2): 103–124. [https://doi.org/10.1016/0022-0531\(72\)90044-0](https://doi.org/10.1016/0022-0531(72)90044-0).
8. Keynes, John Maynard. 1936. The General Theory of Employment, Interest, and Money. New York: Harcourt Brace.
9. Dutt, Amitava K. 2006. "The Demand-Side Theory of Inflation: Keynesian and PostKeynesian Views." Review of Radical Political Economics 38 (4): 421–431. <https://doi.org/10.1177/0486613406295780>.
10. Cukierman, Alex, Steven B. Webb, and Bilin Neyapti. 1992. "Measuring the Independence of Central Banks and Its Effect on Policy Outcomes." World Bank Economic Review 6 (3): 353– 398. <https://doi.org/10.1093/wber/6.3.353>.
11. G'aniev, A.A. 2021. O'zbekistonda inflyatsiyaning asosiy omillari: Iste'mol bozoridagi nomutanosiblik, importga qaramlik va monetar siyosatdagi in'ikoslar. Tashkent: Iqtisodiy Tadqiqotlar Instituti.
12. Axmatova M. BUXORO VILOYATIDAGI DIQQATGA SAZOVOR JOYLARGA TRANSPORT XIZMATLARI VA HARAKATCHANLIGI TAHLILI //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2023. – Т. 37. – №. 37.
13. Axmatova M. TURIZMDA TRANSPORT XIZMATLARINI OPTIMALLASHTIRISH CHORA TADBIRLARI //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2021. – Т. 8. – №. 8.
14. Axmatova M. Turizm va transport xizmatlarining bir-biri bilan uzviy bog'liqligi //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2021. – Т. 8. – №. 8.
15. Axmatova M. TURISTIK TRANSPORT XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISH STRATEGIYASINI ANIQLASH //ЦЕНТР

- НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2023. – Т. 36. – №. 36.
16. Axmatova M. Анализ транспортных услуг и мобильности к достопримечательностям Бухарской области //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2023. – Т. 37. – №. 37.
17. Axmatova M. INTERNATIONAL CONNECTION OF TOURISM AND TRANSPORT SERVICES //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2023. – Т. 37. – №. 37.
18. Axmatova M. TURIZMDA TRANSPORT XIZMATLARI BILAN BOG 'LIQ MUAMMOLAR VA ULARGA INNOVATSION YECHIMLARI //DIGITAL TRANSFORMATION AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE. – 2023. – Т. 1. – №. 4. – С. 58-65.
19. Axmatova M. SAYYOHLAR TAJRIBASINI OSHIRISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYANING ROLI //DIGITAL TRANSFORMATION AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE. – 2024. – Т. 2. – №. 6.
20. Axmatova M. TRANSPORT XIZMATLARINI TASHKIL ETISHNING MOHIYATI VA UNING TURIZMDAGI AHAMIYATI //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2024. – Т. 49. – №. 49.
21. Becken, S. (2021). Sustainable Tourism and the Climate Emergency. Routledge.
22. Bramwell, B., & Lane, B. (2022). Governance in sustainable tourism: theory and practice. *Journal of Sustainable Tourism*, 30(4), 601–619.
23. Timothy, D. J., & Nyaupane, G. P. (2009). *Cultural heritage and tourism in the developing world: A regional perspective*. Routledge.
24. Lapeyre, R. (2010). Community-based tourism as a sustainable solution to maximise impacts locally? *Journal of Sustainable Tourism*, 18(6), 861–879.
25. Hall, C. M. (2019). Constructing sustainable tourism development: The 2030 agenda and the managerial ecology of sustainable tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 27(7), 1044–1060.
26. Honey, M. (2020). *Ecotourism and Sustainable Development: Who Owns Paradise?* Island Press.
27. Mihalič, T., Knežević Cvelbar, L., & Kuščer, K. (2016). Responsible tourism in Slovenia: A multi-stakeholder approach. *Current Issues in Tourism*, 19(8), 697–712.
28. Su, M. M., & Wall, G. (2014). Community participation in tourism at a World Heritage site: Mutianyu Great Wall, Beijing, China. *International Journal of Tourism Research*, 16(2), 146–156.